

ประกาศกรมสุขภาพจิต
เรื่อง รายชื่อผู้ผ่านการประเมินบุคคลเพื่อเลื่อนขั้นแต่งตั้ง
ให้ดำรงตำแหน่งประเภทวิชาการ ระดับชำนาญการพิเศษ

ตามหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร ๑๐๐๖/ว ๑๔ ลงวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๔ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินบุคคลเพื่อเลื่อนขั้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในตำแหน่งระดับควบ และมีผู้ครองตำแหน่งนั้นอยู่ โดยให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา ๕๗ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ประเมินบุคคลตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ อ.ก.พ. กรมสุขภาพจิต กำหนด นั้น

กรมสุขภาพจิต ได้คัดเลือกข้าราชการผู้ผ่านการประเมินบุคคลที่จะเข้ารับการประเมินผลงานเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น (ตำแหน่งระดับควบ) จำนวน ๑ ราย ดังรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้ โดยผู้ผ่านการประเมินบุคคลเพื่อเลื่อนขั้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น จะต้องจัดส่งผลงานประเมินตามจำนวนและเงื่อนไขที่คณะกรรมการประเมินผลงานกำหนด ภายใน ๖ เดือน นับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้ผ่านการประเมินบุคคล หากพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้วผู้ผ่านการประเมินบุคคลยังไม่ส่งผลงาน จะต้องขอรับการประเมินบุคคลใหม่ เว้นแต่กรณีผู้ผ่านการประเมินบุคคลจะเกษียณอายุราชการในปีงบประมาณใด ให้ส่งผลงานเข้ารับการประเมินล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๖ เดือน ในปีงบประมาณนั้น

ทั้งนี้ หากมีผู้ใดจะทักท้วงให้ทักท้วงได้ ภายใน ๓๐ วัน นับตั้งแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้ผ่านการประเมินบุคคล การทักท้วงหากตรวจสอบแล้วมีหลักฐานว่า ข้อทักท้วงเป็นการกลั่นแกล้งหรือไม่สุจริตให้ดำเนินการสอบสวนผู้ทักท้วง เพื่อหาข้อเท็จจริงและดำเนินการตามที่เห็นสมควรต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

(นายจุมภฏ ทรมสิดา)

รองอธิบดีกรมสุขภาพจิต

ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมสุขภาพจิต

บัญชีรายละเอียดแนบท้ายประกาศกรมสุขภาพจิต ลงวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๖
เรื่อง รายชื่อผู้ผ่านการประเมินบุคคลเพื่อเลื่อนขึ้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประเภทวิชาการ ระดับชำนาญการพิเศษ
ครั้งที่ ๑๐๑ /๒๕๖๖

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง/ ตำแหน่งเลขที่/สังกัด	ชื่อผลงานที่เสนอ ขอประเมิน	ชื่อข้อเสนอแนวคิด เพื่อพัฒนางาน
๑.	นายปิยดิถี เจริญสุข นายแพทย์ชำนาญการ ตำแหน่งเลขที่ ๑๒๖๐ กลุ่มงานการแพทย์ กลุ่มภารกิจบริการจิตเวชและสุขภาพจิต สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา กรมสุขภาพจิต	นายแพทย์ชำนาญการพิเศษ (ด้านเวชกรรม สาขาจิตเวช) ตำแหน่งเลขที่ ๑๒๖๐ กลุ่มงานการแพทย์ กลุ่มภารกิจบริการจิตเวชและสุขภาพจิต สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา กรมสุขภาพจิต	ผลของการได้ยากกลุ่มเบนโซไดอะซีปีน ต่อการนำชักผู้ป่วยโรคจิตเวชที่ได้รับการรักษา ด้วยไฟฟ้า	การศึกษาความไม่ร่วมมือในการรักษา ของผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรก ที่มารับบริการที่สถาบันจิตเวชศาสตร์ สมเด็จเจ้าพระยา

ส่วนที่ 3 แบบเสนอผลงาน

ชื่อผู้สมัครเข้ารับการประเมินบุคคล นายปิยดิษฐ์ เจริญสุข

ตำแหน่งที่ขอเข้ารับการประเมินบุคคล นายแพทย์ ด้าน เวชกรรม สาขาจิตเวช ระดับชำนาญการพิเศษ

ตำแหน่งเลขที่ 1260 กลุ่มงาน การแพทย์/กลุ่มภารกิจ บริการจิตเวชและสุขภาพจิต

หน่วยงาน สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา/กรมสุขภาพจิต

1) ชื่อผลงานเรื่อง

ผลของการได้ยากลุ่มเบนโซไดอะซีปีนต่อการนำชักผู้ป่วยโรคจิตเวชที่ได้รับการรักษาด้วยไฟฟ้า

2) ระยะเวลาที่ดำเนินการ

เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2566 - เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2567

3) ความรู้ ความชำนาญงาน หรือความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

3.1) ความรู้เกี่ยวกับโรคจิตเวช

3.2) ความรู้เกี่ยวกับยากลุ่มเบนโซไดอะซีปีน

3.3) ความรู้เกี่ยวกับการรักษาด้วยไฟฟ้า

3.4) ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย

3.5) ความรู้เกี่ยวกับการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

4) สรุปสาระสำคัญ ขั้นตอนการดำเนินการ และเป้าหมายของงาน

สรุปสาระสำคัญ

การรักษาด้วยไฟฟ้า (Electroconvulsive Therapy: ECT) เป็นการรักษาที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรคทางจิตเวชหลายโรคและมักจะจำเป็นเมื่อการรักษาอื่น ๆ ล้มเหลว หรือในกลุ่มผู้ป่วยที่จำเป็นต้องได้ผลการรักษาอย่างรวดเร็ว (Lesage et al., 2016) การรักษาด้วยไฟฟ้าพบว่าได้ประโยชน์ในผู้ป่วยซึมเศร้ารุนแรง ผู้ป่วยโรคอารมณ์สองขั้วในภาวะ mania หรือผสม (Dierckx et al., 2012; Kellner et al., 2015) ผู้ป่วยที่มีความคิดฆ่าตัวตาย ผู้ป่วยมีอาการ catatonia (Jaffe, 2002) ผู้ป่วยจำนวนมากที่ได้รับการพิจารณาให้ทำการรักษาด้วยไฟฟ้า มักมีอาการป่วยรุนแรงและกำลังได้รับการรักษาด้วยยาต้านอาการทางจิตหรือยาต้านอาการทางอารมณ์อยู่ (Wilkinson & Rosenheck, 2017) ซึ่งสำหรับผู้ป่วยกลุ่มนี้แพทย์จะต้องพิจารณาความเสี่ยงที่ยาที่ได้รับอยู่มีผลต่อการรักษาด้วยไฟฟ้าเปรียบเทียบกับความเสี่ยงอาการทางจิตที่อาจรุนแรงขึ้นจากการเปลี่ยนยาหรือหยุดยาดังนั้นการประเมินผลของยาต่อการรักษาด้วยไฟฟ้าเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจให้การรักษาด้วยไฟฟ้ากับผู้ป่วย

ยากลุ่มเบนโซไดอะซีปีน (Benzodiazepine) เป็นกลุ่มยาที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ด้วยคุณสมบัติของยาในกลุ่มนี้มีฤทธิ์ทั้งคลายกังวล ทำให้่วงซึม คลายกล้ามเนื้อและระงับการชักได้ ในทางจิตเวชจึงนิยมใช้เป็นยาคลายกังวลและยานอนหลับ อาทิเช่น Lorazepam, Diazepam, Clorazepate, Clonazepam, Alprazolam เป็นต้น (ภควัต วิวัฒน์วรเศรษฐ์, 2566) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีผลการศึกษาผลของการได้ยากลุ่มเบนโซไดอะซีปีนต่อการนำชักผู้ป่วยโรคจิตเวชที่ได้รับการรักษาด้วยไฟฟ้าที่แตกต่างกันไปตาม

รูปแบบการวิจัย มีความขัดแย้งกันของผลการศึกษา การเปรียบเทียบกันทำได้ยาก เนื่องจากประเภทและขนาดยาของยาในกลุ่มเบนโซไดอะซีปีนที่แตกต่างกัน ตำแหน่งอิเล็กทรอนิกส์และพลังงานกระตุ้นที่แตกต่างกัน และขาดข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของพลังงานกระตุ้นกับเกณฑ์การชักของผู้ป่วย (Greenberg & Pettinati, 1993) บางการศึกษาถือว่ายาในกลุ่มเบนโซไดอะซีปีนสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการรักษาด้วยไฟฟ้าในผู้ป่วยโรคซึมเศร้าได้ เมื่อทำการ dose-titration และ bitemporal stimulation ซึ่งจะต้องทำการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป (Delamarre et al., 2019)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาผลของการได้ยากกลุ่มเบนโซไดอะซีปีนต่อการนำชักผู้ป่วยโรคจิตเวชที่ได้รับการรักษาด้วยไฟฟ้า โดยใช้ข้อมูลการได้รับการรักษาด้วยไฟฟ้าจากศูนย์รักษาด้วยไฟฟ้าและแฟ้มประวัติผู้ป่วย เพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางการรักษาด้วยไฟฟ้าในสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยาต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินการ

- 1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเป็นโครงร่างการวิจัย
- 2) ขอพิจารณาการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน
- 3) ขออนุญาตผู้อำนวยการสถาบันฯ เพื่อดำเนินการวิจัย
- 4) ขออนุญาตหัวหน้ากลุ่มงานเวชระเบียนและศูนย์การรักษาด้วยไฟฟ้าเพื่อขอเข้าถึงข้อมูล
- 5) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย ด้วยแบบเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
- 6) ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลข้อมูล
- 7) เผยแพร่

เป้าหมายของงาน

ได้ทราบถึงผลของการได้ยากกลุ่มเบนโซไดอะซีปีนต่อการนำชักผู้ป่วยโรคจิตเวชที่ได้รับการรักษาด้วยไฟฟ้า

5) ผลสำเร็จของงาน (เชิงปริมาณ/คุณภาพ)

6.1 ผลของความแตกต่างของปริมาณไฟฟ้าต่ำสุดที่ใช้ในการนำชักของผู้ป่วยโรคจิตเวชที่ได้รับการรักษาด้วยไฟฟ้าของกลุ่มที่ได้ยากกลุ่มเบนโซไดอะซีปีน และกลุ่มที่ไม่ได้ยากกลุ่มเบนโซไดอะซีปีน

6.2 ผลของความแตกต่างของระยะเวลาชักของผู้ป่วยโรคจิตเวชที่ได้รับการรักษาด้วยไฟฟ้าของกลุ่มที่ได้ยากกลุ่มเบนโซไดอะซีปีน และกลุ่มที่ไม่ได้ยากกลุ่มเบนโซไดอะซีปีน

6) การนำไปใช้ประโยชน์/ผลกระทบ

- 6.1 ทราบถึงผลของการได้ยากกลุ่มเบนโซไดอะซีปีนต่อการนำชักผู้ป่วยโรคจิตเวชที่ได้รับการรักษาด้วยไฟฟ้า
- 6.2 เป็นข้อมูลสำหรับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องในการตัดสินใจเลือกใช้ยาระหว่างได้รับการรักษาด้วยไฟฟ้า
- 6.3 ข้อมูลที่ได้จะสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่ได้รับการรักษาด้วยไฟฟ้า

7) ความยุ่งยากและซับซ้อนในการดำเนินการ

ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีการใช้ยามากกว่า 1 ชนิด จึงต้องมีความเชี่ยวชาญเรื่องประเภทของยาที่ใช้ รวมไปถึงข้อมูลการรักษาด้วยไฟฟ้า

8) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

เนื่องจากการวิจัยแบบย้อนหลัง (retrospective study) ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จะไม่ครบถ้วน

9) ข้อเสนอแนะ

9.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยการศึกษาไปข้างหน้า (prospective study) เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

10) การเผยแพร่ (ถ้ามี)

- ☐ ผลงานแล้วเสร็จและเผยแพร่แล้ว ระบุแหล่งเผยแพร่ .....
- ☐ ผลงานแล้วเสร็จแต่ยังไม่ได้เผยแพร่
- ☒ ผลงานยังไม่แล้วเสร็จ

11) การรับรองสัดส่วนของผลงาน ในส่วนที่ตนเองปฏิบัติและผู้มีส่วนร่วมในผลงาน

ผู้สมัครเข้ารับการประเมินบุคคลมีส่วนร่วมในผลงานที่ขอรับการประเมิน ร้อยละ 85 และมีผู้มีส่วนร่วมในผลงาน ดังนี้

รายชื่อผู้มีส่วนร่วมในผลงาน	สัดส่วนมีส่วนร่วมในผลงาน	ลายมือชื่อ
นายสุทธา สุปัญญา	ร้อยละ 15	

ส่วนที่ 4 แบบเสนอข้อเสนอแนวคิดในการปรับปรุงหรือพัฒนางาน

ชื่อผู้สมัครเข้ารับการประเมินบุคคล นายปิยดิถี เจริญสุข

ตำแหน่งที่ขอเข้ารับการประเมินบุคคล นายแพทย์ด้าน เวชกรรม สาขาจิตเวช ระดับชำนาญการพิเศษ

ตำแหน่งเลขที่ 1260 กลุ่มงาน การแพทย์กลุ่มภารกิจ บริการจิตเวชและสุขภาพจิต

หน่วยงาน สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา กรมสุขภาพจิต

1) ชื่อผลงานเรื่อง การศึกษาความไม่ร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรกที่มาใช้บริการที่สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา

2) หลักการและเหตุผล

โรคจิต (Psychosis) หมายถึง สภาวะที่ผู้ป่วยไม่อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง แสดงออกมดั่งลักษณะข้อใดข้อหนึ่ง อาทิ อาการหลงผิด อาการประสาทหลอน อาการ Disorganized thinking (speech) อาการ Grossly disorganized behavior และอาการด้านลบ (American Psychiatric Association, 2013; มาโนช หล่อตระกูล และ ปราโมทย์ สุคนิษฐ์, 2558) ซึ่งโรคจิตถือเป็นกลุ่มโรคทางจิตเวชสำคัญกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากผู้ป่วยมักมีอาการทางจิตรุนแรงและสูญเสียหน้าที่ไปมาก พบอุบัติการณ์ของโรคจิตทั้งหมดประมาณ 26.6 - 31.7 ต่อ 100,000 ต่อปี (Jongsma et al., 2019)

ในปัจจุบันมีศึกษาโรคจิตครั้งแรก (First episode psychosis; FEP) เพิ่มขึ้น พบว่าหากผู้ป่วยได้รับการรักษาระยะยาวอย่างเหมาะสม จะทำให้ผู้ป่วยอาการดีขึ้น ประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้น และลดโอกาสการกลับเป็นซ้ำ (Martens & Baker, 2009; Doyle et al., 2014; Schimmelmann et al., 2006; Stowkowy et al., 2012) ปัจจุบันจึงมีความพยายามตรวจวินิจฉัยโรคให้ได้ตั้งแต่ระยะแรกและพัฒนาระบบการรักษาให้มีประสิทธิภาพ (Doyle et al., 2014) แต่ปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือผู้ป่วยโรคจิตกลุ่มนี้มักไม่เต็มใจมารับการบริการ (Doyle et al., 2014; Lal & Malla, 2015) และผู้ป่วยร้อยละ 30 มีปัญหาไม่ร่วมมือในการรักษาหลังเข้ารับรักษาไปได้ระยะเวลาหนึ่ง (Lal & Malla, 2015) นำมาสู่อาการของโรคที่แย่ลงในเวลาต่อมา เช่น การกลับเป็นซ้ำหรือต้องเข้ารับการรักษาซ้ำแบบผู้ป่วยใน (Lal & Malla, 2015; O'Brien et al., 2009; Lecomte et al., 2018) ดังนั้นความร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรกจึงเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีการวิจัยหลายฉบับที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับ ความไม่ร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรก อาทิเช่น ผู้ป่วยอยู่ในช่วงวัยรุ่นหรือผู้ใหญ่ตอนต้น (Lal & Malla, 2015; O'Brien et al., 2009) การว่างงาน (Solmi et al., 2018; Kim et al., 2019) เคยมีประวัติการทำร้ายตัวเองหรือพยายามฆ่าตัวตาย (Lau et al., 2019) มีประวัติการถูกดำเนินคดี (Lal & Malla, 2015; O'Brien et al., 2009; Kim et al., 2019; Conus et al., 2010) การไม่ได้อยู่ร่วมกับครอบครัวหรือญาติ (Doyle et al., 2014; Lal & Malla, 2015; O'Brien et al., 2009; Conus et al., 2010) มีระยะเวลาของโรคจิตที่ไม่ได้รับการรักษานาน (Conus et al., 2010; Turner et al., 2007; Alvarez-Jiménez et al., 2009) มีการใช้สารเสพติดขณะเริ่มรับ

การรักษา (Conus et al., 2010; Turner et al., 2007; Miller et al., 2009) ความรุนแรงของโรคเมื่อเริ่มรักษา (Schimmelmann et al., 2006; Stowkowy et al., 2012; Solmi et al., 2018; Conus et al., 2010) การวินิจฉัยเป็นโรคจิตชนิดอื่นที่ไม่ได้เป็นความผิดปกติของอารมณ์ (Lal & Malla, 2015; Turner et al., 2007; Turner et al., 2009) ระดับความรู้จักตน (Insight) (Conus et al., 2010; Turner et al., 2007; Tait et al., 2002) ความร่วมมือในการกินยาต่ำในช่วง 3 เดือนแรกของการรักษา (Lau et al., 2019)

จากรายงานประจำปีของสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา ในปี พ.ศ. 2563 - 2565 พบว่าสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยาเป็นหน่วยงานของกรมสุขภาพจิต ที่มีผู้ป่วยมารับบริการเป็นจำนวนมาก คิดเป็นผู้ป่วยนอกรายใหม่ จำนวน 126,876 , 124,241 และ 100,114 รายต่อปี และพบว่าผู้ป่วยมารับการรักษาด้วยโรคจิตครั้งแรกถึง 2,000 - 3,000 รายต่อปี ดังนั้นการได้ทราบขนาดปัญหาของการไม่ร่วมมือรักษาในผู้ป่วยเหล่านี้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความไม่ร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรกที่มารับบริการที่สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบดูแลผู้ป่วยต่อไป

3) บทวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ และข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

บทวิเคราะห์

โรคจิตครั้งแรก (First episode psychosis: FEP)

จากการทบทวนวรรณกรรมมีการให้คำจำกัดความของ FEP ไว้อย่างหลากหลายแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมในการศึกษาวิจัยแต่ละแห่ง จึงยังไม่พบคำจำกัดความที่ชัดเจนของ FEP แต่สามารถสรุปได้เป็น 3 นิยามหลัก ๆ (Breitborde et al., 2009) ได้แก่

1) ครั้งแรกที่ผู้ป่วยมารับการรักษารักษาโรคจิต (First treatment contact) คือ ให้ถือว่าผู้ป่วยมี FEP ตั้งแต่ที่ผู้ป่วยมารับการรักษาโรคจิตเป็นครั้งแรก (Morgan et al., 2006; Baldwin et al., 2005; Craig et al., 2004) ซึ่งการให้นิยามเช่นนี้มีข้อดี คือ ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ง่ายต่อการการเก็บข้อมูล และสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการจัดการความเจ็บป่วยที่พบได้จริง แต่ก็มีข้อจำกัด คือ การมารักษาครั้งแรกอาจไม่ใช่ครั้งแรกที่ผู้ป่วยมีอาการทางจิต (Psychotic episode) ซึ่งมีงานวิจัยแสดงว่า ผู้ป่วยอาจมีระยะเวลาของโรคจิตที่ไม่ได้รับการรักษา (Duration of untreated psychosis) นานถึง 2 - 3 ปีก่อนที่จะสามารถเข้ารับการรักษอย่างเหมาะสม (Marshall et al., 2005; Souaiby et al., 2016) และการที่ผู้ป่วยมารับการรักษาครั้งแรกก็อาจไม่ใช่ครั้งแรกที่ผู้ป่วยหรือญาติพยายามมารับรักษา เพราะผู้ป่วยหลายรายอาจเคยมีความพยายามมารักษาถึง 5 ครั้งจึงจะสามารถเข้าถึงการรักษา (Johnstone et al., 1986; Castro-Fornieles et al., 2007)

2) ระยะเวลาที่ได้ใช้ยาต้านโรคจิต (Duration of antipsychotic medication use) คือ ให้ถือว่าผู้ป่วยมี FEP นับตั้งแต่เริ่มได้การรักษาด้วยยาต้านโรคจิต (Addington & Addington, 2001; Srihari et al., 2006) การให้นิยามเช่นนี้มีข้อดี คือสามารถ กำหนดเวลาได้ชัดเจน สามารถกำหนดเงื่อนไขสำหรับแพทย์และผู้ทำวิจัยได้ชัดเจน แต่มีข้อจำกัดคือผู้ป่วยที่เริ่มมี FEP ในระยะแรกซึ่งอาการไม่ชัดเจนนักและยังไม่ได้ได้รับการรักษาด้วยยาอาจถูกตัดออกไปจากการศึกษาได้ และพบว่าในทางปฏิบัติมีการนำยาต้านโรคจิตมาใช้ร่วมในการรักษาภาวะทางจิตอื่น ๆ ที่ไม่ใช่โรคจิต จึงอาจทำให้เกิดการผิดพลาดในการเก็บข้อมูลได้

3) ระยะเวลาของอาการทางจิต (Duration of psychosis) ให้ถือว่าผู้ป่วยมี FEP ตั้งแต่ที่ผู้ป่วยมี

ประสบการณ์ของอาการทางจิตหรือ Psychotic episode เป็นครั้งแรก (Sin-ngern et al., 2016) ซึ่งการให้คำจำกัดความลักษณะ นี้มีความถูกต้องตามการดำเนินโรครุนแรงที่สุด แต่ก็มีข้อจำกัดสำหรับผู้ป่วยบางรายที่ป่วยมานานจนอาจไม่สามารถระบุเวลาที่เริ่มป่วยได้ชัดเจน

การดำเนินโรคของ First episode psychosis

ผู้ป่วยแต่ละรายอาจมีอาการในแต่ละระยะที่แตกต่างกันขึ้นกับหลายปัจจัย โดยทั่วไปสามารถแบ่ง อาการออกได้เป็น 3 ระยะดังนี้ (Sarah et al., 2015)

1) ระยะอาการนำ (Prodromal phase) ผู้ป่วยส่วนใหญ่จะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป ผู้ป่วยมักรู้สึกว่ามีบางอย่างที่แปลกไปจากเดิมทั้ง แต่ไม่สามารถอธิบายได้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร มีความคิดค่อย ๆ เปลี่ยนไปจากเดิม ญาติหรือคนใกล้ชิดมักสังเกตว่าผู้ป่วยค่อย ๆ เปลี่ยนไปไม่เหมือนคนเดิมระยะนี้ใช้เวลาไม่แน่นอนอาจนานเป็นหลายเดือนจนถึงเป็นปี

2) ระยะโรคกำเริบ (Acute or active phase) เป็นระยะที่ผู้ป่วยมีอาการโรคจิตชัดเจน อาทิ อาการหลงผิด อาการประสาทหลอน อาการ Disorganized thinking (speech) อาการ Grossly disorganized or abnormal motor behavior และอาการด้านลบบางอย่าง ในระยะนี้ความสามารถในการทำหน้าที่ต่าง ๆ จะบกพร่องอย่างชัดเจนและเป็นช่วงที่ผู้ป่วยมักถูกพามารักษา

3) ระยะฟื้นฟู (Recovery or residual phase) ในระยะนี้อาการโรคจิตจะลดความรุนแรงลง (บางคนอาการอาจหายไปจนหมดได้) ตัวโรคส่วนใหญ่จะเริ่มคงที่ทั้งในแง่ของระดับอาการและความสามารถในการทำหน้าที่ต่าง ๆ แม้ว่าอาการทางจิตในช่วงนี้จะสงบลง แต่ไม่ได้หมายความว่าหายจากโรคหรือจะไม่มีอาการซ้ำอีก ดังนั้นเพื่อลดความเสี่ยงของการกำเริบผู้ป่วยจึงจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่องจากแพทย์และทีมสุขภาพ

ความไม่ร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรก (Disengagement from treatment in FEP)

แม้ปัจจุบันจะสามารถรักษาและฟื้นฟูผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรกให้อาการดีขึ้น แต่ความไม่ร่วมมือในการรักษา (Disengagement) ยังเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ป่วยไม่ได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง (Lau et al., 2019; Kim et al., 2019) นำมาสู่อาการของโรคที่แย่ลงในเวลาต่อมา เช่น อาการโรคจิตไม่หาย เกิดการกลับเป็นซ้ำ การต้องเข้ารับการรักษซ้ำแบบผู้ป่วยใน (Kim et al., 2019; Turner et al., 2009; Hui et al., 2013) จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ทราบว่าผู้ป่วยจิตเวชมักมีอัตราการไม่ร่วมมือรักษาสูงกว่าผู้ป่วยโรคทางกายอื่น ๆ (Mitchell AJ Selmes; 2007) โดยพบสัดส่วนผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรกที่ไม่ร่วมมือในการรักษาแตกต่างกันไปในแต่ละงานวิจัย (ประมาณ 13 - 40%) และสรุปว่าประมาณ 30% ของผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรกไม่ร่วมมือรักษาอย่างต่อเนื่องแม้ว่า ยังจำเป็นต้องได้รับการรักษาอยู่ก็ตาม (Kim et al., 2019; Chan et al., 2014)

แนวความคิด

เนื่องจากมีผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรกจำนวนมากที่ไม่ร่วมมือในการรักษา นำมาสู่ผลการรักษาและการพยากรณ์โรคที่ไม่ดีในเวลาต่อมา ดังนั้นการระบุได้ว่าปัจจัยใดบ้างที่สัมพันธ์กับการไม่ร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยกลุ่มนี้จึงมีความสำคัญ เพื่อใช้ในการกำหนดมาตรการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรกที่มีลักษณะสัมพันธ์กับผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรกที่ไม่ร่วมมือในการรักษาได้ทัน่วงทีก่อนจะเกิดการขาดนัด เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาได้อย่างเหมาะสม มีผลการรักษาและฟื้นฟูที่ดีต่อไป

จากการทบทวนวรรณกรรมพบลักษณะของผู้ป่วยที่สัมพันธ์กับการไม่ร่วมมือในการรักษา ดังนี้

- 1) อายุ
- 2) การมีงานทำ (Employment)
- 3) มีประวัติการถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย
- 4) การไม่ได้อยู่ร่วมกับครอบครัวหรือญาติ
- 5) ระยะเวลาของโรคจิตที่ไม่ได้รับการรักษา
- 6) การใช้สารเสพติด
- 7) Symptom and Severity at baseline
- 8) ประวัติการทำร้ายตัวเองหรือการพยายามฆ่าตัวตาย
- 9) Diagnosis of nonaffective psychosis
- 10) ความร่วมมือในการรับประทานยา
- 11) ระดับความรู้จักตน (Insight)

ข้อเสนอ

ดำเนินการศึกษาวิจัยแบบย้อนหลัง (retrospective study) กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยโรคจิตเป็นครั้งแรกทุกชนิดโดยจิตแพทย์หรือแพทย์ประจำบ้านของสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา ตามการวินิจฉัยโรคตามเกณฑ์ International classification of Disease-10 (ICD-10) ในรหัสโรคดังต่อไปนี้ F10.5 - 19.5, F20 - F29, F30.2, F31.2, F31.5, F31.6, F32.3, และ F33.3 ในช่วงเวลาดังตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2564 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2564 โดยเก็บข้อมูลที่บันทึกในเวชระเบียนผู้ป่วยนอก และ Electronic Medical Record ในโปรแกรม HosXP

ข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

ข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้น คือ เนื่องจากการเป็นการศึกษาแบบย้อนหลัง (retrospective study) ข้อมูลด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความไม่ร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรกที่ระบุไว้ในเวชระเบียน อาจจะไม่ครบถ้วน โดยมีแนวทางแก้ไข คือ การคัดเลือกเฉพาะผู้ป่วยที่มีข้อมูลครบถ้วนที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง

4) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ทราบถึงความไม่ร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรกที่มาใช้บริการที่สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา

4.2 เป็นข้อมูลสำหรับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องในการเฝ้าระวังและติดตามผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรกที่มาใช้บริการที่สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา

4.3 เป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบดูแลผู้ป่วยต่อไป

5) ตัวชี้วัดความสำเร็จ

5.1 พบความชุกของความไม่ร่วมมือในการรักษาในผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรก

5.2 พบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความไม่ร่วมมือในการรักษาในผู้ป่วยโรคจิตครั้งแรก